

V Bruseli 28. februára 2024
(OR. en)

6835/24

SOC 121
EMPL 66
EDUC 52
ECOFIN 226

POZNÁMKA

Od:	Predsedníctvo
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Predmet:	Vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv v kontexte európskeho semestra a budúcej sociálnej agendy – diskusia o smerovaní

Delegáciám v prílohe zasielame orientačnú poznámku predsedníctva k uvedenému predmetu na účely diskusie o smerovaní na zasadnutí Rady (EPSCO) 11. marca 2024.

Vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv v kontexte európskeho semestra a budúcej sociálnej agendy

diskusia o smerovaní

Európsky semester 2024

Závery Rady o ročnom prieskume udržateľného rastu na rok 2024¹ a spoločná správa o zamestnanosti², ktoré má Rada schváliť, resp. prijať, prezentujú celkovo pozitívne vyhliadky. Hoci sa hospodárska činnosť v roku 2023 spomalila, miera zamestnanosti v EÚ dosiahla historicky najvyššiu úroveň, zatiaľ čo nezamestnanosť klesla na najnižšiu úroveň, aká bola kedy zaznamenaná, a to bez ohľadu na rozdiely medzi členskými štátmi a v rámci nich. Inflácia, ktorá dosiahla vrchol v roku 2022, klesá.

Historicky silnú výkonnosť trhu práce sprevádza pretrvávajúci nedostatok pracovnej sily. To vytvára prekážky pre hospodársky rast a konkurencieschopnosť, ako aj pre sociálnu integráciu a spravodlivosť, ktoré patrili medzi hlavné témy, o ktorých sa diskutovalo na nedávnom samite vo Val Duchesse³. Okrem toho nie všetky skupiny majú zo silného trhu práce rovnaký prospech a mnohým z nich naďalej stoja v ceste za úplnou integráciou do trhu práce štrukturálne prekážky. Týka sa to ôsmich miliónov mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy – tieto údaje zdôrazňujú pretrvávajúcu potrebu intenzívneho vykonávania posilnenej záruky pre mladých ľudí⁴. Rast miezd navyše zostal pod vysokou mierou inflácie a viedol k stratám kúpnej sily, čo malo neprimeraný vplyv na domácnosti s nízkymi a strednými príjmami.

¹ 6791/24.

² 6073/24.

³ Samit sociálnych partnerov vo Val Duchesse – tripartitné vyhlásenie o prosperujúcom európskom sociálnom dialógu.

⁴ Dokument Rady EMCO – preskúmanie vykonávania záruky pre mladých ľudí – kľúčové posolstvá, dokument 6831/24 a odporúčanie Rady Ú. v. EÚ C 372, 4.11.2020, s. 1.

Podiel ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením v EÚ zostal vo všeobecnosti stabilný, k čomu prispeli aj rozhodné politické opatrenia v súvislosti s rôznymi krízami a účinnosť systémov sociálnej ochrany napriek tomu, že čelili pretrvávajúcim výzvam z hľadiska primeranosti a udržateľnosti. Ďalšie značné úsilie bude však potrebné, aby bolo možné chudobu a sociálne vylúčenie skutočne znížiť a do roku 2030 dosiahnuť stanovený cieľ. Hoci k znižovaniu chudoby pozitívne prispieva rast zamestnanosti, prínosy sú nerovnomerné. Energetická chudoba a cenová dostupnosť bývania sú pretrvávajúcimi problémami. Jedna z desiatich osôb v EÚ žije v domácnosti, v ktorej náklady na bývanie predstavujú viac ako 40 % celkového disponibilného príjmu. Vysoké ceny energií spolu s krízou spôsobenou zvýšením životných nákladov znamenali, že v roku 2022 nebolo schopných primerane vykurovať svoje domovy približne 9,3 % Európanov, v roku 2021 to bolo 6,9 %.

Pohľad na jednotlivé členské štáty ponúka tohtoročná spoločná správa o zamestnanosti, ktorá obsahuje hlbšiu analýzu jednotlivých krajín zameranú na potenciálne riziká pre vzostupnú sociálnu konvergenciu, ktorá bola vykonaná na základe prvkov rámca sociálnej konvergenzie⁵. V tejto analýze sa dospelo k záveru, že členské štáty, ktoré začali s relatívne horšími celkovými výsledkami v oblasti zamestnanosti a nezamestnanosti v roku 2021, sa v roku 2022 zlepšili výraznejšie, čo poukazuje na konvergenciu týchto rozmerov. Pre vzostupnú sociálnu konvergenciu však existujú potenciálne riziká v oblasti zručností, a to aj napriek nedávnomu pozitívnemu vývoju, čo môže byť výzvou pre zamestnateľnosť a zvýšiť nerovnosti, pokiaľ sa politické opatrenia výrazne nezintenzívnia. Napriek viacerým krízam boli sociálne výstupy v roku 2022 celkovo stabilné, ale vzhľadom na vysoké životné náklady by sa mali pozorne monitorovať. Identifikovalo sa aj niekoľko kritických situácií v oblastiach, ako je sociálna ochrana a starostlivosť o deti.

Komisia má v úmysle vykonať druhú fázu analýzy týchto potenciálnych rizík pre viaceré členské štáty. Na konci cyklu semestra 2024 budú mať Výbor pre zamestnanosť a Výbor pre sociálnu ochranu príležitosť preskúmať vplyv analýzy vzostupnej sociálnej konvergenzie na základe prvkov rámca sociálnej konvergenzie okrem iného na svoju činnosť a budú informovať Radu.

⁵ Ako sa uvádza v dokumente 9481/23 o kľúčových posolstvách Výboru pre zamestnanosť a Výboru pre sociálnu ochranu.

Strategický program

Nad rámec európskeho semestra 2024 a aj vzhľadom na diskusie, ktoré prebehli počas neformálneho zasadnutia ministrov pre zamestnanosť a sociálne veci 11. a 12. januára v Namur, predložili Výbor pre zamestnanosť a Výbor pre sociálnu ochranu na žiadosť belgického predsedníctva stanovisko k budúcim politickým prioritám Únie v súvislosti s Európskym pilierom sociálnych práv⁶. Belgické predsedníctvo má v úmysle využiť toto stanovisko ako príspevok na konferencii na vysokej úrovni o pilieri, ktorá sa má konať 15. – 16. apríla v La Hulpe.

Podobne ako ministri predtým, aj výbory zdôrazňujú zásadnú úlohu, akú pilier od roku 2017 zohráva, a konštatujú, že konkrétne zavádzanie jeho zásad by malo zostať kľúčovou prioritou Únie a členských štátov, keďže jeho zásady sú naďalej základným kameňom pri orientácii hospodárskych a spoločenských megatrendov, formovaní súvisiacich politík, podpore vzostupnej sociálnej konvergenzie v Únii a podpore pokroku pri dosahovaní cieľov EÚ a vnútroštátnych cieľov do roku 2030. Výbory identifikujú hlavné výzvy vyplývajúce z megatrendov rýchlej digitalizácie, zmeny klímy a demografického vývoja.

Hoci sa v stanovisku uznáva význam zavádzania a monitorovania nedávnych legislatívnych a iných iniciatív, zdôrazňuje sa v ňom aj potreba opatrení na rôznych úrovniach politiky (okrem iného aj prostredníctvom sociálneho dialógu) vo viacerých oblastiach s cieľom riešiť pretrvávajúce výzvy, ktoré sa týkajú všetkých členských štátov EÚ a vyžadujú si spoločné reakcie.

Jednou z jasných prioritných oblastí sú politiky v oblasti zručností, ktoré sú ústredným prvkom súčasného Európskeho roka zručností a budú musieť zohrávať významnú úlohu pri prekonávaní krátkodobých prekážok nedostatku zručností a pracovnej sily, ako aj nedostatočného začlenenia do trhu práce. Politiky v oblasti zručností majú zásadný význam aj pri formovaní spravodlivej transformácie na zelené a digitálne hospodárstvo. V tejto súvislosti by sa mohla viac sfunkčniť prvá zásada piliera, ktorej súčasťou je právo na odbornú prípravu (ako sa zdôrazňuje v tripartitnom vyhlásení z Val Duchesse).

⁶ 7005/24.

Z hľadiska jednotného trhu a s prihliadnutím aj na správu o budúcnosti jednotného trhu, ktorá sa má predložiť Európskej rade na zasadnutí 21. – 22. marca 2024, je potrebné v rámci zachovania rovnakých podmienok, o ktoré sa jednotný trh opiera, venovať väčšiu pozornosť dodržiavaniu pracovných práv, zlepšovaniu pracovných podmienok a posilneniu spravodlivej mobility a sociálnych aspektov v pravidlách verejného obstarávania.

Užitočné by mohli byť aj ďalšie úvahy o tom, ako môže pilier naďalej podporovať členské štáty pri riešení možných budúcich kríz a pri zabezpečovaní toho, aby bol potrebný prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo spravodlivý a primeraný⁷. V tejto súvislosti a bez toho, aby bola dotknutá diskusia o spôsobe jeho financovania, môžu pozitívne skúsenosti s používaním nástroja SURE podnietiť úvahy o pridanej hodnote konsolidovania nástroja na poskytovanie podpory členským štátom pre režimy skráteného pracovného času alebo podobné opatrenia zamerané na ochranu zamestnancov a samostatne zárobkovo činných osôb v čase prechodu.

Riadenie

Predbežná dohoda o preskúmaní správy hospodárskych záležitostí sa dosiahla 10. februára. Cieľom preskúmania je zabezpečiť zdravé a udržateľné verejné financie a zároveň podporiť udržateľný a inkluzívny rast vo všetkých členských štátoch prostredníctvom reforiem a investícií.

Nové strednodobé fiškálne štrukturálne plány sú ústredným prvkom nového rámca. Členské štáty vypracujú a predložia plány, v ktorých stanovujú svoje fiškálne ciele, prioritné reformy a investície, ako aj opatrenia na riešenie prípadných makroekonomických nerovnováh počas obdobia fiškálnych úprav. Obdobie úprav znamená časový rámec, v ktorom sa prostredníctvom kombinácie fiškálnych úprav, reforiem a investícií udržateľne znižuje úroveň dlhu členského štátu.

⁷ Pozri aj Európska environmentálna agentúra, európske hodnotenie klimatických rizík.

Členské štáty, ktoré sa zaviazu vykonávať reformy a investície, budú môcť využívať výhody obdobia postupnejších úprav, ktoré sa predĺži zo štyroch rokov na maximálne sedem rokov. V týchto opatreniach sa musia zohľadniť osobitné kritériá, a to najmä riešením odporúčaní pre jednotlivé krajiny vydaných členským štátom v súvislosti s európskym semestrom alebo zameraním sa na dosiahnutie konkrétnych politických priorít EÚ. Patria sem odporúčania na základe usmernení pre politiky zamestnanosti (čl. 148 ZFEÚ) a zásady Európskeho piliera sociálnych práv. Okrem toho Komisia do prieskumu ich vykonávania zahrnie pokrok pri vykonávaní zásad Európskeho piliera sociálnych práv a jeho hlavných cieľov prostredníctvom sociálneho prehľadu a rámca na identifikáciu rizík pre sociálnu konvergenciu⁸. V neposlednom rade musí byť každá z reforiem a investícií dostatočne podrobná, prednostne uskutočňovaná, časovo ohraničená a overiteľná, čo si vyžaduje zlepšenie metodík hodnotenia štatistických kapacít a vplyvu, aby sa splnili nové požiadavky.

V spoločnom stanovisku Výboru pre zamestnanosť a Výboru pre sociálnu ochranu k budúceму programu sa zdôrazňuje úloha európskeho semestra pri vykonávaní zásad piliera, pričom sa vychádza z predchádzajúceho stanoviska o pridanej hodnote sociálnych investícií a úlohe prípravných orgánov Rady EPSCO pri riadení európskeho semestra⁹, v ktorom sa uvádza, že „prípravné orgány Rady EPSCO by si v súlade s príslušnými ustanoveniami zmlúv mali zachovať svoju koordinačnú a monitorovaciu úlohu vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa politík v oblasti trhu práce, zručností a sociálnych politík, a to aj v súvislosti s príslušným obsahom všetkých dokumentov v rámci európskeho semestra.“ Zdôraznila sa v ňom aj potreba zachovať mnohostranný charakter procesov semestra. Preto by mohlo byť potrebné uvažovať o tom, ako tento cieľ v kontexte nového rámca dosiahnuť. V stanovisku sa ďalej jednotne vyzýva na vypracovanie spoločných usmernení o metodikách na monitorovanie a hodnotenie ekonomickej návratnosti sociálnych investícií a reforiem, ako aj stratégie na zlepšenie dostupnosti a využívania administratívnych údajov a na spoločné úsilie o zlepšenie aktuálnosti sociálnych ukazovateľov.

⁸ V odôvodnení 7 sa to ďalej vysvetľuje a objasňuje sa, že predmetným rámcom je rámec sociálnej konvergenencie.

⁹ 15418/23.

V tejto súvislosti sa ministri vyzývajú, aby uskutočnili diskusiu o smerovaní na základe týchto otázok:

- 1. Ako môže EÚ v oblasti sociálnej politiky a politiky zamestnanosti najviac prispieť k riešeniu krátkodobých rizík pre vzostupnú sociálnu konvergenciu a zároveň podporiť konkurencieschopnosť Únie?*
- 2. Aké kľúčové priority má budúci strategický program, najmä pokiaľ ide o dosiahnutie hlavných cieľov v oblasti zamestnanosti, zručností a zmierňovania chudoby, a akú úlohu by v tejto súvislosti mohli zohrávať ďalšie iniciatívy na podporu celoživotného vzdelávania, rovnakých pracovných práv a podpory počas zmeny postavenia na trhu práce?*
- 3. Aký prospech by mohli v súvislosti so zajtrajšou diskusiou mať ministri sociálnych vecí a zamestnanosti z posilnenej spolupráce s ministrami financií, v ktorých oblastiach politiky a prečo?*
